

49716

Roman

Poština plačana v gotovini Številka 2 Din

Naročnina: 1 mesec 8 Din,
 1/2 leta 20 Din, 1/4 leta 40 Din,
 vse leto 80 Din. — Račun
 poštno hranilnice v Ljubljani
 štev. 15.393. — Dopisi: „Ro-
 man“, Ljubljana, Breg 10-12.

Tednik za vse / Izhaja ob sobotah / Ljubljana, 4. I. 1930 Leto II. - Štev. 1

VSEBINA: P. R.: NEZAKONSKA MATI, roman iz naših dni. — Nikorovič: EVA, prizor. — NAŠ PROGRAM V NOVEM LETU. — Hilgendorff: KONZULOVA SKRIVNOST, kriminalni roman. — Belajev: LOV NA VELIKEGA MEDVEDA, groteska. — PISANE ZGODBICE. — SALE. — PRAKTIČNI NASVETI. — ŽELJE IN NASVETI NAŠIH ČITATELJEV.

NEZAKONSKA MATI

Roman iz naših dni

Napisal P. R.

Prejšnja vsebina:

K Miri, ženi tovarnarja Andreja Lokarja v Zabregu, je skrivaj prišel Ciril Samec, njen bivši zaročenec, da jo poslednjikrat vidi... Tovarnar ga bežečega obstreli in opazi Miro, ko vrže za njim poljub. Andrejeva sestrčna, sirota Ljuba, vzame Mirino krivdo, nase. Lokar jo zatoži ženinu, kapetanu Milanu Stankoviču, da se mu je izneverila. Zavržena po Milanu, z otrokom pod srcem, pobegne Ljuba v Ljubljano. Miro, ki je od gorja zblaznela, so prepeljali v Magistrov sanatorij. Čez nekaj mesecev Ljuba obupa in se zastrupi. Mladi dr. Lipar jo reši; ko Ljuba povije sinka s krivo nožico, jo tolaži, da se bo popravil, ter prevzame trud in troške za otrokovo zdravljenje. Zaljubil se je vanjo, a ona ve, da ne bo Milana nikoli pozabila.

Da bi prihranila dobrotniku muke, se loči od sinka in postane strežnica v vojni bolnici. V Makedoniji so namreč izbruhnili veliki boji s komitskimi toljupami. Enemu izmed naših polkov je pridelen tudi Milan. V njegovi četi služi Tone Skobec, drvarjev sin iz Zabrega. V redovni Lovriču spozna kapetan Cirila Samca, katerega je takrat v noči obstreljenega pobral na cesti. Ker ga ima za Ljubinega zapeljivca, ga smrtno sovraži. V boju dobi Milan strel v glavo. Lovrič ga reši. Ranjeni kapetan spozna v strežnici Silvi — Ljubo. Razjarjen jo spodi izpred svojih oči. Ljuba odide v drugo bolnico, da ne bi njena navzočnost postala ranjencu usodna.

Milan ozdravi. Tone Skobec, ki umira v sosednji postelji za mrzlico, dobi od doma pismo, v katerem mu oče pripoveduje, kako je tisto usodno noč v tovarnarjevem parku opazoval prizor pod balkonom: neznanec je bil pri gospe, gospodična je vzela sramoto nase! Umirajoči ne more več brati in prosi kapetana, naj

mu prečita pismo. Tako Milan zve, da je Ljuba nedolžna...

Usmiljenka sestra Terezija mu ne more povedati ničesar natančnejšega, ne o Ljubi, ne o njenem otroku. Ve samo, da se bo Ljuba na potu v Niš te dni ustavila v bolnici. Skesan in koprneč pričakuje Milan transporta. Zdaj tudi spozna, da je bilo njegovo sovraštvo do Ivana Lovriča neutemeljeno. Nekega večera transport prispe in Milan govori z Ljubo na griču za bolnico. Toda njegovo kesanje je prepozno. Ljuba se je še v Ljubljani zaobljubila, da usliši dr. Liparja in postane njegova žena, če ji ozdravi otroka. Kapetan jo prosi in roti, naj ne pahne sebe in njega v nesrečo. Zaman; dala je bila besedo in zastavila najdražje — otroka.

Ponoči šele, ko ne more spati, postane kapetanu očitna vsa neizmernost Ljubinega gorja. In hkrati se zave tudi svoje dolžnosti: Ljubo prosi oproščenja in ji obljubi, da se ji umakne, da bo lažje prebolela...

Kapetan je bil naslonil čelo na posteljo. Še vedno je držal mladenko za roko. Oči so mu bile polne solz...

„Čas bo, da se poslovita, otroka,“ je zamrmrala sestra Terezija.

Čas, da se poslovita?

Milan je vstal. Strašna beseda slovesa mu je zamrla na ustnicah. Njegovih oči ni bilo več dovolj, da bi bil mogel reči „z Bogom“.

„Bodita močna,“ je nadaljevala redovnica. „Uklonita se preizkušnji, ki vama jo je Bog naložil. A nikoli se ne vdajta obupu... Mislita na to, da lahko tudi v najbolj črno temo posije solnce... Midve s sestro Honorijo bova molili za vaju. In molitev uboge usmiljenke dela časih čudeže. Morda bo Bog uslišal prošnje. Sprejmita njegovo voljo za svojo, kakorkoli sklene, njegova neskončna modrost...“

Kapetanove in Ljubine oči so se poslednjič srečale. Častnik je s krčevitim naporom brzdal svojo bol. Bil je odločen, da moško sprejme žrtev, ki jo je pomenila ta ločitev.

Hotel je oditi. Hotel je, z vso silo svoje volje... Toda njegove noge so se upirale, njegove oči se niso hotele odvrniti od nje...

In Ljuba je ležala na svoji postelji blede kakor mrlič. Ne da bi se zavedala, kaj dela, si je pritiskala roke na sence. Izpod prstov so se ji utrinjale debele potne kaplje.

Usmiljenka je s krvavečim srcem gledala ta prizor. V njeni lastni duši ni bilo več prostora za take muke, a razumela jih je...

Čutila je, da je treba za vsako ceno spraviti častnika iz sobe, zakaj oba, on in mladenka, sta trpela več, nego more človek prenesti.

Tiho je stopila k njemu in ga prijala za komolec.

Milan Stanković se je zdrznil... In sestra Terezija ga je molče odvedla s seboj.

Ni se upiral. Šel je, ne da bi črnil besedico.

Bal se je, da ne bi na glas zajokal, če bi poizkusil izpregovoriti.

Bilo je končano...

Tudi Ivan Lovrič je bil določen, da odrine z Ljubinim transportom.

Zvečer pred odhodom je prišel h kapetanu. Zelo ganjen je bil videti.

„Gospod kapetan...“ je izpregovoril.

„O, Vi ste?..."

„Jutri zjutraj odrinemo, gospod kapetan... hotel sem se posloviti od vas.“

„Res, tudi vi? Z Bogom tedaj in obilo sreče. Pa nikar ne pozabite...“

„Ne bom pozabil, gospod kapetan...“

In kakor sam pri sebi, je skrivnostni vojniki še enkrat tiho ponovil:

„Ne bom...“

Ločila sta se. A preden je „Stari“ napravil dva koraka, je spet obstal.

Bilo je, kakor da bi rad zadal kapetanu vprašanje, a ga ne more in ne more izreči.

Obrnil se je... gledal je častnika... in molčal...

Milan Stanković je zaslutil ta notranji boj.

„Ali bi mi radi še kaj povedali?“ je vprašal.

Skrivnostni vojniki je pobesil glavo. Trepetal je. Oh da, za vse na svetu bi bil rad nekaj vprašal... To vprašanje je odločalo o vsem...

Že je stopil korak naprej. Ustnice so mu vzdrgetele. Razklenile so se. A tisti mah so se spet zaprle.

„Ne, nič,“ je zajeceljal. „Nič, gospod kapetan...“

To rekši se je sključil v dve gube in odšel.

Ko je bil že daleč od častnika, je zamrmral sam pri sebi:

„Ne, ne... ničesar ne maram zvedeti... Bolje je tako... Prisegel sem, da ne bom dramil prošlosti. Naj ostane pokopana pod zastorom, ki jo skriva... na vekomaj... na vekomaj!...“

Transport je odhajal.

Kapetan Stanković je stal na ravnici vrhu griča, naslonjen na prav tisto skalo, ob kateri se je bila predsočnjim zgrudila Ljuba, in gledal za njim.

Solnce ga je obsipalo z zlatim prahom. Reka ob cesti, po kateri se je oddaljeval transport, se je rdečkasto lesketala...

Trobač je trobil. Zrak je drhtel kakor od radostnega pričakovanja.

Pred kapetanovimi očmi se je zdajci razlila megla. Stemnilo se mu je. Za trenutek je vse izginilo...

In nato se je siva megla prav tako nenadoma raztrgala. Prelestna slika je vstala iz nje.

Kapetan je v duhu zagledal ljubko plavolaso otroško glavico, obdano z rajsko glorijo...

Čelo deteta se je bleščalo z nadzemeljskim bleskom. Njegove ustnice so se smehljale življenju. V očescih sta odsevali modrina neba in čista svetloba zvezd.

Okoli otroka se je belila majcena posteljica. Izmed blazin sta se kdaj pa kdaj iztegnili dve nežni, debelušasti ročici s premilimi jamicami, kakor bi segali proti njemu...

To čarno sliko je kmalu izpopolnila druga glava, ki se je sklonila k dečkovi glavici.

Bila je temnolasa... glava krasne mlade žene... glava Ljube Cvetkove...

Obraz kapetana Stankoviča je za trenutek zasijal v nebeški, zamaknjeni sreči. Pozabil je kraj, kjer je bil, in stvari, ki so ga obdajale...

A tedaj so se spet oglasili rogovi, ki so bili za minuto utihnili. Njih jasni, kovinasti zvok je zdramil častnika iz sanj. Vzdignil je glavo in njegov duh se je vrnil v bridko resničnost.

Globok vzdih se mu je izvil. Ves strt je vzdignil roko in se prijel za čelo. Njegove ustnice so se zganile in zamrmrale dve strašni, nepopravljivi besedi:

„Nikoli več!... Nikoli, nikoli več...“

Drobtinice sreče

I

VEČER ZMAGE...

Mali Stanko, Ljubin deček, je bil bolan.

In dr. Janka Liparja kakor nalašč ni bilo doma. V krogu svojih tovarišev je sedel v „Unionu“ na večerji, ki jo je bil priredil primarij dr. Resnik v počaščenje mladega kolega. Čaše so žvenketale in napitnica za napitnico se je oglašala v proslavo njegovih uspehov.

„Ves zdravniški svet, gospoda moja,“ je pravkar govoril primarij, „kaj pravim, vse človeštvo upira oči v Ljubljano in se klanja genialnemu slovenskemu zdravniku... Serum dr. Liparja pomeni v medicini pričetek nove dobe. Neozdravljivih bolezni ni več!... In mi, gospoda moja, smo bili tako srečni... pred našimi očmi se je izpolnil mnogostoletni sen Eskulapove vede... mi, gospoda moja, smo videli dr. Janka Liparja na delu!... Zato se spodobi, gospoda moja, da vsi kakor eden s ponosom vzdignemo čaše... in trčimo in zakličemo: „Slava mu!“...“

Med to napitnico, ki je bila bolj prisrčna nego sijajna, se je preril do slavljenca natakak in obstal za njegovim stolom.

„Gospod doktor,“ je dejal, ko je bilo trkanja konec, „zunaj stoji ženska, ki hoče za vsako ceno govoriti z vami.“

„Ali vam je povedala, kdo je?“

„Pravi, da je oskrbnica gospoda doktorja.“

Celo mladega zdravnika se je zgrbančilo v nenadni skrbi.

„Meta?“ je zamrmral „Pa ne da bi bilo s Stankom kaj narobe?“

„Prav,“ je rekel natakak: „Tako pridem... Recite ji, naj počaka.“

Naglo se je opravičil okolici in stopil iz dvorane.

Ni se motil. Ženska, ki ga je iskala, je bila res njegova stara gospodinja Meta.

„Kaj pa je takega?“ je vznemirjeno vprašal zdravnik.

„Zaradi malega sem prišla, gospod doktor...“

„Ali se mu je kaj zgodilo?“

„Bojim se... Po odhodu gospoda doktorja je kako uro mirno ležal v svoji postelji... potlej je pa mahoma zajokal... S kuharico sva

ga zaman mirili... Niti po zdravilih, ki ste jih pripravili zanj, mu ni odleglo... Ves rdeč je postal... očke se mu svetijo... in sapo ima tako čudno kratko in tesno... Zato sem dejala, da moram stopiti po gospoda doktorja, naj sami pogledajo, kaj mu je!“

Zdravnikov obraz se je stemnil od skrbi.

„Vrnite se brž domov,“ je dejal, „tako pridem za vami.“

Stara Meta se je priklonila in jadrno odšla.

Dr. Janko Lipar se je vrnil v dvorano in stopil naravnost k primariju Resniku.

„Nu,“ ga je vprašal ta, „ali ste odpravili nadlego, ki vas je prišla motiti v slovesnem razpoloženju?“

„Da, gospod primarij. Prositi vam moram dovoljenja, da se takoj poslovim od vas.“

„Kako?... Ali je mar kaj resnega?“

„Ne vem še... Majhnega bolnika imam doma.“

„Tistega otroka, ki ste ga do nedavnega zdravili v bolnici?“

„Prav tistega, gospod primarij.“

„A jaz sem mislil, da je že zdrav.“

„Je, gospod primarij... A malček je še šibak, treba mu je zboljšati kri... In nocoj ga je nenadoma popadla vročica.“

„Prav, prav,“ je nekam zlovoljno rekel stari zdravnik, „če je tako nujno, tedaj vam moramo seveda vrniti svobodo. Le pojdite k svojemu bolniku.“

Mladi zdravnik se je zahvalil primariju in kolegom, ki so stali okoli njega, ter ganjen zatrdil, da ne bo nikoli pozabil počaščenja, ki so mu ga priredili. Nato je odhitel.

Kakor hitro je izginil, se je dr. Resnik potrkal po levi strani prs in vzkliknil:

„Vrl dečko je, le to je bilo nápak, da se je dal ujeti!... Zame že davno ni dvoma, da je naš dragi Lipar nevarno, zelo nevarno zaljubljen...“

Stari praktik je bil v resnici uganil, da z notranjostjo mladega tovariša nekaj ni v redu. Njegova otožnost se mu je videla že kar nenaravna. Kaj se je neki odigravalo v njegovem življenju?

Tega vprašanja mu prav za prav ni bilo mar. A globoko prijateljstvo, ki ga je čutil do dr. Liparja, ga je vznemirjalo za njegov blagor.

„Pa ne da bi bil ta otrok njegov sin?“ mu je večkrat prišlo na um.

Vse, kar si je mogel odgovoriti, so bile samo domneve...

Dr. Janko Lipar se je sklanjal nad zibelko malega Stanka. Iz bolnice, kjer se mu je bilo posrečilo skoro čudežno ozdravljenje njegove pohabe, ga je bil dal pred nekaj meseci prenesti k sebi na dom.

Malček je bil zaspal. Težko je dihal in njegovo lice je bilo zariplo.

Zdravnik ga je rahlo prijel za zapestje in mu potipal žilo.

Njegov strah se je polegel.

Videl je, da ni več nevarnosti. Otrok se je bil moral prehladiti. Vročica in težko dihanje sta izvirali samo iz tega.

„Jutri bo komaj še čutil, da je bil bolan,“ je zamrmral dr. Lipar sam pri sebi.

„Nu, gospod doktor?“ je vprašala kuharica, ki je bila med tem stopila v sobo.

„Z Meto sta se zaman vznemirili. Nič nevarnega.“

„Hvala Bogu! V takih skrbih sva že bili za našega angelčka. Ne zamerite, gospod doktor...“

„Narobe... Prav je bilo in hvala vama, da sta me poklicali.“

Tedaj je prišla tudi Meta.

„Mamka božja bodi zahvaljena!“ je vzkliknila. „V takih skrbih sva že bili!“

Nato je pomolila doktorju pismo:

„Ali ga niste opazili, gospod? Zvečer je prišlo.“

Dr. Janko Lipar je naglo pogledal naslov. Pri luči svetiljke na nočni omarici je razločil fino žensko pisavo...

Poštni pečat je bil: Niš...

Zdravnik se je zdrznil. Nenadna rdečica mu je planila v obraz.

Še enkrat se je sklonil k malemu bolniku in pogledal Meto, rekoč:

„Brez skrbi lahko ležete spat. Jutri zjutraj bo otrok zdrav.“

Nato je z neučakanimi koraki odhitel v svoj kabinet. Z drhtečo roko je zaprl vrata za seboj in stopil k pisalni mizi.

„Oh,“ je zamrmral sam pri sebi, „naj se še tako borim zoper to ljubezen, ne morem in ne morem je izruvati iz srca!“

Težak vzdih se mu je izvil, ko je sedel za mizo in odprl ovojo.

Pismo je govorilo takole:

„To pismo Vas bo gotovo presenetilo, gospod doktor, zakaj naznaniti Vam moram svojo skorajšnjo vrnitev.“

Vrta gospa Jagodičeva mi sporoča, da je Bog uslišal mojo prošnjo in blagoslovil Vaš plemeniti trud. Zdaj vem, da ste obvarovali mojega ubogega otroka gorja, ki mu je bilo namenjeno.

Tako mi je, kakor da se je pretrgal nad mojim življenjem črn oblak in mi je spet zasijalo solnce...

Blaženost te misli je tolikšna, da bom z njeno pomočjo morda kedaj pozabila trpljenje minulih dni...

O, hvala Vam, gospod doktor, hvala Vam tisočkrat za vse, kar ste nama storili.

Bodite prepričani, da se bom zavedala, kaj je moja dolžnost.

Tu imam dve tovarišici, dve usmiljenki, ki sta mi storili neizmerno dobrega. Obljubili sta mi, da poskrbita zame, kakor hitro se vrnemo v Ljubljano, in mi dobita delo.

Lahko si mislite, kako nestrpno čakam trenutka, ko spet objamem svoje dete in ga pritiskem na srce.

Storila bom vse, kar je na svetu mogoče, da Vam dokažem svojo brezmejno hvaležnost.

Do skorajšnjega svidenja, gospod doktor. Tisoč poljubov mojemu dečku, Vam, blagi dobrotnik, pa vso vdano pripravljenost mojega srca...

Ljuba.“

Pismo je bilo kratko, a ko ga je dr. Janko Lipar prečital, ga je mahoma zalil val nepopisne radosti.

Ali niso bile Ljubine besede jasne in nedvoumne? Ali niso pomenile obljube, da hoče storiti vse, s čimer ga more poplačati za njegovo dobroto?

Način, kako bi ga mogla poplačati, je bil samo eden. Ljuba se je bila odločila zanj. Nad življenjem dr. Liparja je vstajala zarja božanske sreče...

Več ko dvajsetkrat je prebral stavek:

„Storila bom vse, kar je na svetu mogoče, da Vam dokažem svojo neizmerno hvaležnost...“

„Da,“ je ponavljal sam pri sebi, „odločila se je, da postane moja... Moj Bog, ali to ne bo prelepo? Še misliti se ne upam na tolikšno

srečo... Saj to je izpolnitev mojih najdražjih, najnežnejših sanj! Zmerom, zmerom bom smel poslušati njen glas, vdihavati njen vonj, živeti njeno življenje... Imel jo bom zase, samo zase, do smrti; delal bom za njen blagor... in ona mi bo plačevala moj trud s smehljaji in poljubi svojih presladkih ust... O Bog, saj to ni mogoče. To bi bilo prelepo!..."

Bilo mu je, kakor da se raj odpira pred njim. V sencih mu je kovalo, srce mu je burno razbijalo od viharja, ki je izpreletaval njegovo kri...

A tisti mah ga je prešinila misel, ki je zdajci pregnala to vročico neobzdranih nad.

Ljuba se mu hoče darovati, da ga nagradi za dobroto, ki jo je storil njenemu otroku... Da, o tem ni bilo dvoma... Toda: ali ne bi bilo bréžčastno, če bi poslušal glas sebičnosti in sprejel njeno žrtev?

Oh, gotovo da, bilo bi podlo... Čuteč človek ne more sprejeti take prepustitve telesa brez ljubezni! Zločin bi storil, če bi jo sprejel...

Zdravniku se je skrčilo srce. Trpka, bolestna guba se je začrtala v kotličkih njegovih ust.

Da, da... Kje je bila njegova pamet, da se je drznil upati?... Saj ni bil nikoli izmed tistih, ki jim veselje in sreča radi kažeta svoj obraz...

Oh, da, gorje bo tudi še v bodoče tlačilo njegovo življenje. Zakaj niti besedica v mladenkinem pismu ni govorila o tem, da bi ga utegnila kedaj vzljubiti. Hvaležnost je bilo vse, kar je imela zanj.

Dr. Janko Lipar je žalostno naslonil glavo med dlani in dolgo premišljeval.

Kaj mu je storiti? Kaj je bilo njegova dolžnost?

Čakati in se sprijazniti z usodo.

Vrniti se na delo in mu posvetiti vse svoje moči... Prezirati svoje lastne bolečine in lajšati tuje gorje... Njegova pot ni bila rožnata stezica sreče, ampak trnjeva cesta dolžnosti. Treba je bilo odločno kreniti po njej...

In ko je to premislil, se je v njem porodil sklep:

Tik pred prihodom mlade matere najame zanjo na njeno ime prijazno, lepo opravljeno sobico v kakem oddaljenem koncu mesta. Ko pride Ljuba k njemu, jo popelje tja... z njenim otrokom vred... ne da bi ji rekel le besedico, ki bi ga mogla izdati...

In če bi ona izpregovorila in se mu ponujala, bo skušal ostati trden in premagati neplemenite želje. Velik bo in dober kakor njegova ljubezen!

Da, da, tako bo ravnal. Nikoli ne bo spomnil mladenke tega, kar je namignila v svojem pismu.

Ko je vzdignil glavo, se je bleščal v njegovih temnih očeh odsev odločnega, obenem pa čudno mehkega čuvstva.

Uprl jih je v sliko svoje matere, ki je visela nad pisalno mizo. In obšlo ga je, kakor da je za kratek trenutek zaigral na njenih ozkih, dobrotnih ustnicah tih smehljaj...

II

STARA ZNANCA

„Kaj Tine, ob tem vremenu hočeš z doma?“

„Molči, stara... Če pravim, da pojdem, tudi pojdem, pa naj bo vreme kakršno hoče.“

Divji lovec je na dušek zvrnil frakelj žganja in ga glasno postavil na mizo.

V njegovih mrkih, košato zasenčenih očeh se je užigal ogenj pijane jeze. Ustnice so se mu krivile v zloben režaj.

„Svoje zanke pojdem pogledat,“ je nadaljeval z zatikajočim se glasom, „in čuvaj Nosan, ta stari lopov, naj me piše v uho... Grozil mi je! ‚Skobec,‘ pravi, ‚mesec dni ne bo minilo, da vas bom imel...‘ Nu, saj bomo videli. Le pazi naj, da mi ne pride preblizu, če ne — tako mi duše, da nimam zaman pihalnika s seboj!...“

„Molči, človek, za Boga te prosim!“

„Tiho, baba! Že davno me miče, da bi mu ga dal pokusiti!...“

Surovo je pahnil ženo od sebe, stopil skozi vrata in jih zaloputnil za seboj.

Težka tišina je ostala za njim. Vsi so molčali, samo veter je tulil zunaj v vrhovih dreves.

Taki prizori so se dogajali že leto dni. Z Martinom Skobcem, ki je prej le malo pil, je bilo zdaj čedalje huje. Kar spoznati ga ni bilo več.

Družina je jedla sam krompir, a očetovo žganje je moralo biti zmerom pripravljeno. Ves denar, kar ga je izkupil za ukradeno divjačino, je šel za špirit.

Da, da... Odkar so bili zvedeli, da je Tone umrl v Makedoniji, ni bilo več sreče pri hiši!

Drugače se je Martin Skobec zadnje čase nekaj bolje počutil. Omotica, o kateri je bil po-

tožil Tonetu v tistem zadnjem pismu, ga ni več tako pogosto napadala. In lovski čuvaj Nosan je imel zaradi njega tem več preglavic.

Martin ga je bil grdo potegnil za nos. Nekaj mesecev je bilo videti, kakor da se je poboljšal. A zdaj ni mogel napraviti pet korakov po gozdu, ne da bi bil naletel na sledove njegovega početja.

Šele pred nekaj dnevi je malo manjkalo, da ga ni zasačil na dejanju, ko je nastavljal zanke. Vestni čuvaj je bil tatu neprestano za petami; zaklinjal se je, da bo delal to pot pokoro za vse svoje grehe.

Martinu Skobcu so bili Nosanovi nameni dobro znani. A kakor vsak pijanec, je tudi on neudržno silil v pogubo, ne meneč se za nevarnost, ki je prihajala nadenj.

Trezen ni bil slab človek. Toda pod vplivom nesrečnega alkohola je bil zmožen vsega.

Klobuštral je v noč in iz njegovih brkatih ust so se še vedno usipale grožnje, zdaj zoper Nosana, zdaj zoper tovarnarja.

Le-tega je zadnji čas prav tako sovražil kakor čuvaja. Čisto je bil pozabil, da je gospod Lokar po tistem nočnem dogodku iznova sprejel Toneta na delo in da mu je dal, ko so ga poklicali v vojsko, priporočilno pismo za poročnika Stankoviča, svojega prijatelja...

Obtoževal je tovarnarja, da je z Nosanom vred kriv sinove smrti... Pijanec pač nima pameti!

Dež, ki je padal ves dan, je bil pravkar prestal. Veter je podil po nebu velike črne oblake. Drevje je škripalo v burji in veje so udarjale druga ob drugo.

Tema ni bila popolna. Z neba je prihajala nejasna svetloba, baš tolikšna, da si za silo razločil najbližje predmete okoli sebe.

Divji lovec je bil zavil na stezo, ki je vodila proti tovarnarjevemu parku. Njegova hoja je bila dokaj negotova, čeprav sta ga bila hlad in veter iztreznila.

Puško je držal narobe, s kopitom preko ramena.

In vsak trenutek je zaklel:

„Gorje jima... pri moji krščeni duši!“

Nosan, ki je čepel v temi pod velikim drevesom, je nastavil uho. Čuden šum je bil prišel do njega. To ni bil veter, o ne!

Kar zdrznil se je.

Nato je iztegnil roko, potipal in se prepričal, da je zajec, ki ga je bil pred petimi minutami našel v zanki, še vedno na svojem mestu...

„To pot te imam, kanalja,“ je zamrmral sam pri sebi. „Ali se bomo smejali!“

Minuta je prešla. Šum, ki ga je bil slišal čuvaj, se je bližal in bližal...

Nekdo je hodil pod smrekami.

In zdajci je Nosan iz svojega skrivališča zagledal temno postavo. Nihče drugi ne bi bil mogel razločiti, kdo je. A risje oči starega čuvaja se niso nikoli zmotile.

„He, he,“ je zamomljal, „Martin Skobec, saj sem vedel... In puško ima, glej, glej! Pa ne da bi bile njegove grožnje resne?“

Martin se je bil sklonil. Skoro plazil se je po tleh. Z eno roko je držal puško, z drugo je tipal po zankah, kje se je kaj ujelo.

Nosan se ni upal dihati. Bila sta komaj še meter vsaksebi.

Dalje prihodnjic

ZELJE IN NASVETI NAŠIH ČITATELJEV

Na naš božični plebiscit smo prejeli toliko odgovorov, da smo jih v tem pičlem času, ki nam je bil na razpolago, komaj utegnili pregledati. Prejeli smo nad vse razveseljivo število 768 odgovorov.

Glede 1. točke (oblika lista) jih je 594, t. j. 77%, oddalo svoj glas za manjšo obliko; za boljši papir se jih je izreklo 681 ali 89%. Zato smo se odločili za manjšo obliko in boljši papir.

Za „Nezakonsko mater“ je glasovalo 486 čitateljev, za „Zlatega demona“ 148, 134 jih je izjavilo, da oba romana enako radi bero. Ogromna večina glasovalcev (736) hoče imeti več branja namestu slike k „Nezakonski materi“. Zato smo z novim letom sliko opustili in bomo prinašali več romana.

Glede vrste romanov so glasovi deljeni: eni si žele ljubezenskih in zgodovinskih, drugi pustolovnih in detektivskih, tretji ljubezenskih in detektivskih itd. Domala vsi glasovalci priporočajo obilo zgodbic, kratkih povesti in šal. Skušali bomo vsem ustreči.

Za skrčenje oddelka „Za Evine hčere“ smo dobili 419 odgovorov, za popolno opustitev 291, za razširitev pa samo 58. Oddelek bomo skrajšali in prinašali poslej samo najvažnejše stvari. Istotako smo sklenili glede rubrike „Kaj prinašajo kini“.

UREDNIŠTVO.

I. Nikorovič:

Eva

Prizorišče: zemlja, skalnate kleči, gore, neizmerno jezero — v daljavi raj. Minil je bil komaj dan, od kar sta bila Adam in Eva izgnana iz raja. Adam sedi na skali, vije roke in razglablja. Eva se gleda v zrcalni gladini jezera in si kiti iz figovih peres prirojeno krilo z vodnimi lilijami.

Adam: Ali ti je hudo?

Eva: Zakaj?

Adam: Nu, zaradi paradiža...

Eva: Kako da ne, tam je bilo lepših cvetic in mravlje me niso tako grizle...

Adam: Kakšen otrok si mi — cvetice in mravlje so vendar čisto postranskega pomena! Od cvetic ne moreš živeti in strašnejši od mravelj so levi in tigri, ki so nama napovedali vojno...

Eva: Ubij mi kakega leva ali tигра — Evica bi si rada okrasila pleča z lepim kožuščkom...

Adam: Izgubila sva raj, a ti misliš samo na malenkosti — razumeš, izgubila sva raj! In namestu njega imava zdaj samo pôt, bolečine in smrt...

Eva: Vem, vem, a jaz vendar nisem temu vzrok!

Adam: Kdo pa? — Morda jaz?

Eva: Tega nisem rekla, a jaz gotovo ne.

Adam: Odlično! Ti tedaj ne — kdo pa potem?

Eva: Daj, da ti razložim...

Adam: Za to ni razlage — ni je, ti rečem. Izgnali so naju, ker... nu, saj veš...

Eva: Tak poslušaj, Adamček, poslušaj me vsaj trenutke!

Adam: Poslušam. Govori — saj vidiš, da sem potrpežljiv.

Eva: Le spomni se. Zapovedano nama je bilo: Raj je vajin, vsa bitja v njem vama bodo pokorna — toda imejta v mislih in ne jejta jabolka s prepovedanega drevesa... In midva dolgo nisva jedla, dolgo, in sva bila srečna... ali imam prav?

Adam: Nu, da...

Eva: A nekega dne...

Adam: Si jedla...

Eva: Ne tajim, ali to še zmerom ni dokaz, da sem kriva...

Adam: Ni dokaz?! Molči, molči! Saj sama najbolje veš, kako je bilo...

Eva: Zakaj mi spet ne daš, da bi dogovorila?

Adam (vdano): Poslušam.

Eva: Ko si bil v raji še sam, nisi nikoli poskusil jabolka s prepovedanega drevesa — ali je tako ali ne?...

Adam: To je res, nisem jih poskusil.

Eva: Ko sem bila s teboj čisto sama, ko sva bila — pazi dobro — v dveh, sva takisto živela brez greha in sva bila srečna, in ne samo dan ali dva, nego dolgo, dolgo... Ali imam prav?...

Adam: Hm... imaš!

Eva: Pregrešila sem se šele — upam, da mi ne boš oporekel — šele tedaj, ko sem se... seznanila z gospodom Kačo. — Kdo je tedaj kriv? Le dobro premisli: greha ni bilo, ko si bil še sam; greha ni bilo, ko sva bila v dveh...

Adam: Ah, Eva, Eva!...

Eva: Saj je vendar očitno: kriv je samo... tretji!

Snežne čevlje

in galoše sprejema
v popravilo tvrdka

M. Trebar, Sv. Petra cesta 5

„Stara mama, ali si bila poročena z Indijancem?“ vpraša osemletni vnuk.

„Kako pa ti pride kaj takega na um?“ se začudi babica.

„Saj sem videl skalp, ki ga imaš obešenega nad posteljo,“ se odreže paglavec.

„Za Boga, Janko, vsa jabolka si pojedel! Ali nisi prav nič mislil na mamico?“

„O pač, ves čas sem mislil: Ljubi Bog, daj, da je ne bi bilo domov, dokler ne pojem vseh jabolk!“

„Preveč si zapravljev. Mene poglej: vsak klobuk nosim tri leta.“

„Kako to?“

„Prvo leto zamenjam trak, drugo leto podlogo, tretje leto pa vse skup v kavarni.“

Našim prijateljem za novo leto

Z današnjo številko je stopil „Roman“ v svoje drugo leto. Sprejem, ki ga je doživel pri Slovencih, zlasti pri našem malem človeku, ki mu je v prvi vrsti namenjen, je pokazal, da nam je bil tak list potreben. Iz vseh krajev domovine, pa tudi iz tujine, kjer bivajo naši ljudje, dobivamo dan za dnem priznanja, nasvete in pisma, v katerih nas bralci in naročniki vzpodbujajo, naj vztrajamo na tej poti. Prav zdaj, ob začetku novega leta, je najprimernejši čas, da se jim za njih dosedanjo podporo in zvestobo zahvalimo in oddolžimo. Nismo še zadovoljni s tem, kar smo Vam dali, naša pot mora navzgor, stremeti hočemo za tem, da Vam

ŠE BOLJ USTREZEMO!

Prvi korak navzgor smo storili z današnjo številko. V skladu z željami naših čitateljev, ki so jih izrazili v božičnem plebiscitu (rezultat prinašamo na drugem mestu), smo „Romanu“ polepšali vnanjost: odslej bo

STALNO IZHAJAL NA BOLJŠEM PAPIRJU.

Dalje smo — takisto na zahtevo ogromne večine naših prijateljev — dali listu priročno obliko, ki je nekoliko manjša od sedanje in mnogo pripravnejša za shranjevanje in vezanje. S tem se je sicer obseg „Romana“ nekoliko skrčil, a ta izguba je samo navidezna: zakaj od nje bodo prizadete samo tiste rubrike, ki čitatelje manj zanimajo in o katerih žele, da jih prinašamo v manjših porcijah. Zato pa bomo v vsaki številki priobčevali obeh romanov ne samo toliko kakor doslej, nego celo po možnosti

ŠE VEČ.

Prepričani smo, da bomo z izboljšanjem zunanosti lista vsestransko ustregli. Vsebinsko bo „Roman“ v novem letu še mogoče še boljši kakor lani. Sami sodite:

Današnji številki ponovno prilagamo položnice. Prosimo vse c. naročnike, ki naročnine še niso poravnali, naj to takoj store. Reklamacijam glede dostave lista more naše odpravištvu ustreči samo tedaj, če je naročnina poravnana za naprej.

NAŠA NAGRADA

Rešitev naše zloženke bomo sprejemali do 18. t. m. Nekaj odgovorov smo že prejeli, opazili pa smo, da so nekateri tekmovalci sliko sicer pravilno sestavili, a niso navedli imena slovenskega duhovnega velikana, ki ga slika predstavlja. Opozarjamo, da taki odgovori ne zadoščajo. Sestavite sliko in pogodite ime ter pošljite! Do 18. je čas tudi za tiste, ki so pozabili napisati ime, da to popravijo.

UREDNIŠTVO.

NEZAKONSKA MATI

ki se je našim čitateljem tako zelo omilila, stopi zdaj v svoja

NAJLEPŠA IN NAJBOLJ PRETRESLJIVA POGLAVJA

in bo izhajala do konca prvega četrletja. Naš drugi roman

KONZULOVA SKRIVNOST

je kriminalno delo tako ogromne napetosti, kakor ga v slovenščini še niste čitali. Ugajal bo brez dvoma vsem ljubiteljem detektivskih povesti, uverjeni pa smo, da ga bodo z zanimanjem čitali tudi vsi ostali bralci. Razen tega pripravljamo našim prijateljem prijetno presenečenje v obliki

TRETJEGA ROMANA

ki ga začnemo priobčevati v najbližji bodočnosti. Kakor doslej bomo stalno tudi v bodoče prinašali kratke povesti, pisane zgodbe, anekdote in šale. In vse to Vas bo stalo četrletno ne več 25 Din kakor lani, ampak

SAMO 20 Din!

V podrobni izdaji bo stala številka kakor doslej 2 Din, mesečni abonman pa bo 8 Din.

Tak je naš program v novem letu. Zavedamo se dolžnosti, ki smo jih prevzeli, ko smo stopili z „Romanom“ pred Vas. Ne bomo se strašili nikakih žrtev, da jih izpolnimo. A tudi od Vas, ki Vam je „Roman“ prirasel k srcu, pričakujemo, da storite svoje:

ŠIRITE »ROMAN«, PRIDOBIVAJTE MU NAROČNIKOV!

Čim bolj bo naš list razširjen, tem boljši bo in — cenejši.

Vi za „Roman“ — „Roman“ za Vas!

KONZULOVA SKRIVNOST

Kriminalni roman

Napisal H. Hilgendorff

1

Moj električni sveder deluje malone neslišno: ssssssss... ssssssss... ssssssss...

Samo rahlo tresenje čutim v roki. Neko-liko sem razburjen. A nekaj razburjenja mora biti pri vlamljanju, drugače postane človeku še dolgčas!

Kuri z elektriko! Kuhaj z elektriko! In... vlamljaj z elektriko!

Je že storjeno. Čisto tiho se zavrte vrata v lečajih. Vsa čast služinčadi! Drugod bi vrata zaškripala, če bi jih hotel zmotiti v nočnem miru — nikakor pa ne pri konzulu Traerju.

Kako mehko mi drsi noga! Bogme, te preproge bi bilo vredno vzeti s seboj. Toda... ali sem res vlomilec, in še celo tiste vrste, ki se pode za takimi bogastvi?

Ponoči ni dobro modrosloviti!... Malo je manjkalo, da si nisem glave razbil. Prečeta tema!

Frk... frk... nalik majhni, okretni podlasici švigne sij moje slepice po črni temi in jame rezati iz nje drobne bele kroge.

Tam za zelenim zastorom je konzulova delovna soba. Tam stoji tista gospa z debelim trebuhom.

Tako, zastor bi bil za menoj!

A kaj je to, tako mi tri sto repatih hudičev!? Ali so vrata zaklenjena!? Snoči, ko sem bil tu na ogledih, je bilo vendar vse v redu!

Konzulček, to ti ne bo dosti pomagalo!

Sssss... ssssssss... ssssssss...

Te ključavnice res niso nič prida! Saj mora človek še veselje izgubiti za tako delo!

Zdaj pa, nekoliko oprezno! Tamle je gospa z debelim trebuhom: jeklena omara. Zajamčen fabrikat! Varen pred ognjem in vlomom! Opremljen s kar najpopolnejšimi ploščami! Odlikovan na mednarodni policijski razstavi v Berlinu!

Da, v Abrahamovem naročju zakladi niti od daleč niso tako na varnem kakor v naročju te jeklene blagajne.

Vendar je tudi zanjo zdravilo. Nabojček dilomita, vlomilskega razstreliva najnovejšega izuma.

Zdaj imam blagajno v svitu. Velika je in prevzetna. Domišljava in neumna. Zajetna in nizko nasajena kakor vsa ona bitja, ki hranijo pod svojo tolščo le šelesteče, z grehi oskrnjene bankovce.

Le še pogled skozi okno... Človek mora biti pripravljen na vse. Že vidim, skok od tu dol ne bi bil priporočljiv. V drugem nadstropju sem.

A to so neumne misli: spodoben človek pride pri vratih in pri vratih tudi gre.

Zdaj pa h gospe blagajni.

„Gospa Debeluha, dovolite, da vam predstavim zlahtnega gospoda Dilomita?“

Nič odgovora.

„Nu, draga moja, ne stojte vendar tako le-seno in oholo! Trenutek še, pa vam bo gospod Dilomit povedal šalico, da vas bo trebušček zbolel od smeha, da vam bo sapa pošla, da vas bo kar...“

Nisem dogovoril: iznenada je sobo preplavila luč.

Jarka bela luč, da mi je skoro vid vzelo...

2

„Hudiča, te luči vendar nisem jaz zapalil!“

„Seveda ne! Vi bi bili pač preoprezni za to!“

„Opreznost je mati porcelanskega zaboja!“ sem nesramno odgovoril in skušal mežikaje spoznati nadležnega vsiljivca.

„V katerega ste se prav lepo vsedli. Zanimalo bi me zvedeti, kako se boste rešili iz njega!“

„Mene tudi!“

„Radoveden sem, kdaj vas mine humor?“

„Hm, dokler mi bo ohranjena čast vaše prijetne navzočnosti, gospod konzul...“

„Moje navzočnosti vas reši šele policija...“

„Hm...“

„Kaj hočete s tem ,hm'?... Ali mar mislite, da vas izpustim?... Potem ko sem vas zalotil pred odprto blagajno?“

„Oprostite, gospod konzul: blagajna še ni odprta. Sicer pa sem nemara samo hotel do-kazati, da toli sloveče blagajne niso varne

pred vlomom in da sodijo v staro šaro. Nemara sem samo potnik za blagajne..."

„In revolver, ki vam gleda iz žepa, je pač samo potvora peresnika, ki z njim kupci podpisujejo naročilnice!“

„Če se želi gospod konzul prepričati..."

„Stojte... roke kvišku! Drugače se utegne sprožiti moj revolver!..."

„Moderna stvarca, vaš revolver, gospod konzul! Hotel sem vam samo pokazati nekaj boljšega..."

„Dovolj je čenč!“ je zakričal konzul, ki se je bil zares razjezil.

Videl sem, da ne prenese več dosti. Za take reči imam čudovito dober nos.

Sele zdaj sem opazil njegovo čudno vnanost. Konzul je bil še iz stare šole; namestu spalne obleke je imel nočno srajco, iz katere so gledale kosmate noge. Najrajši bi se bil zasmel. Toda njegove oči so se čudno zlovesče zabiskale in ko se je zasmel, je pokazal bele zobe, ki so me spomnili na popadljive pse.

Bil sem ujet. Vročično so mi letele misli in iskale rešitve. Zaman!

Morda me je bil zmotil tisti čudni onga, ki ga je gospod konzul nameril name, da sem nehote dvignil roke? Njegov revolver je nemo deren, o tem sem trdno uverjen. Toda iz take bližine najbrže vendarle ne bi bil čisto ne učinkovit.

Zakaj tako molči? Zakaj me tako gleda? Hudiča, ali naj jaz izpregovorim?

A preden sem utegnil premisliti, kje naj načnem pogovor, se je bil očividno že odločil. Na obrazu mu čitam sklep, ki nič dobrega ne obeta.

„Najprej bi vam vzel top iz žepa..."

S temi besedami je stopil k meni. Najrajši bi mu bil izbil tisti onga iz rok. Toda konzul je gotovo pogodil moje misli; z glasom, ki je razodeval veliko odločnost, mi je rekel:

„Pustite te neumnosti!... Preden se zganete, ste že na tleh. Povedati vam moram, da človeško življenje v mojih očeh nima ravno velike cene... Imejte to v mislih... ne bo vam v škodo.“

Konzul se je grdo zasmel.

„Tako!“ je rekel in vrgel mojo elegantno pištolo na mizo. „Izvolite sesti!“ me je nato povabil in pokazal na naslanjač.

Čuden človek! Vlomilcu ponuja stol! Kakšen zlodej se skriva spet za tem?

Ostudno se je zasmel, da me je mrzlo izpreletelo. Tako kaže zobe zver, ki se pripravljaja na skok. Toda Bog ne daj pokazati mu, da se ne počutim več dobro v svoji koži in da bi jo najrajši slekel! Bog ne daj!

Moral sem kihniti in iz spodobnosti sem podržal roko pred obraz.

Konzul ne gleda več name. V svoji beli srajci sedi pred menoj in še zmerom meri name s pištolo. Zdaj si je prižgal smotko.

Če ti kadiš, smem tudi jaz, si mislim, zakaj cigareta bi se mi res prilegla. A kje imam že spet vžigalo?

Ali naj konzula prosim za ogenj? Ne. Naglo sežem v skriven žep.

O, kako mi tekne! Fina cigareta! Posebno v takem položaju...

Stoj, konzul! Stoj!...

Konzul je bil po bliskovo dvignil svoj revolver: pifff... fffffff... sssss...

Ali sem mrtev? Ustreljen? Konzul, ali si postal morilec?

O, ne, ni še morilec, toda deset tisočkrat je premetenejši od mene. O, konzul, kako sem te podcenjeval!

Odstrelil mi je... cigareto iz roke.

In zdaj je naglo pohodil kadeči se ogorek... a potlej je skočil k oknu in ga odprl na stežaj ter globoko vsrknil sveži zrak.

Kaj mi pomaga, da zdaj poznam skrivnost njegovega čudnega revolverja! Zračna pištola! Neslišno orožje! In ta strašna sila: če pomislim, kako je zapiskalo, ko mi je cigareta zletela iz roke! Pa tak strelec! Konzule, srce mi zastaja. Odkod ti tako orožje? Orožje, kakršnega v Evropi še nisem videl!

Konzul, ti nisi to, za kar se izdajaš!

„Vedel sem,“ je zdajci izpregovoril, „da je vaša cigareta otrovana. Drugače ne bi bili vzeli doze tako oprezno iz žepa. V očeh sem vam čital strah in tesnobo. Bedak! Ali ste mislili, da sem slep? Že takrat, ko ste kihnili, sem videl, da ste si vtaknili bombaž v nosnice... ha, ha, prepariran bombaž... ha, ha, ha... da vam dim ne bi škodil. Zabavni ste, moram vam priznati, in vesel sem, da nisem pozval policije. Zanimate me, zelo me zanimate... morda celo bolj, kakor bi vam bilo ljubo... hi... hi... hi..."

Porogljivo se je zarežal in zapičil vame oči, kakor da bi mi hotel videti prav do obisti. Potlej je povzel:

„Pod mojo hišo je napeljan kanal. Saj poznate našo novo kanalizacijo? Nekaj let ji je šele. Sam sem poskrbel pri mestnih očetih, da so dovolili potrebne kredite. In sam sem daroval tepo vsotico v ta namen. Kanal teče pod našim mestom tja do reke. Črn, zlovešč kanal, ki vodi naravnost v smrt...“

Spet se je zagrohotal in njegove oči so me prežavo in potuhnjeno oplazile.

„To pot v pekel bi si morali o priliki ogledati. Mene že od nekdaj mikajo te hrumeče sile, ki besne pod mojo hišo. Dal sem si napraviti posebno loputnico do kanala. Časih 'stojim ure in ure in poslušam to mrtvaško hrumenje. Smrt je v njem! Njen duh vam udarja v nos... duh po gnilobi! Kakor ostudni mehurji plavajo po umazani vodi napihnjene mrtve podgane, mačke, psi in časih tudi večja brezoblična trupla, o katerih si domišljam, da so ljudje... O, domišljijo imam... pravo domišljijo...“

Zasmejal se je, da me je ledeno stisnilo za srce. In potlej je rekel, ostro poudarjaje sleherno besedo:

„Mikalo bi me videti v vaš obraz... tam doli v kanalu... kadar bi se koščena roka smrti sklenila za vašim vratom. Kletev, dovtip — kaj bi bila vaša poslednja želja? Ha, ha... Ze zdaj vam vidim strah v očeh. Take oči imajo ljudje, ki slutijo smrt!...“

Obraz mu je postal trd in krut, ko se je brez besede zagledal vame...

Priznati moram, da me je groza stresla. Groza, kakršne še nisem doživel. Koščena roka smrti me je zgrabila za vrat.

Konzul te je izpregledal, mi je bila prva misel. Spoznal te je... in ne vidi v tebi vlomilca, zanj si njegov smrtni sovražnik...

Vedel sem: če je moja sumnja upravičena, sem izgubljen. Potem me res čaka kanal.

Ali naj tvegam še poslednji boj? Boj za življenje z golo pestjo?

Bilo bi brezupno. Konzulova zračna pištola je naglejša od moje pesti.

Le ena pot je bila: ostati moram trden! Igrati moram dalje vlogo vlomilca. Ta konzul je pravi peklenšček!

Zanj moram ostati vlomilec: vlomilca preda človek policiji ali pa ga spusti, če je že dobre volje.

Zato sem prasn timer smeh. Jel sem se smejati za svoje življenje. Smejal sem se, da so mi solze drle po licih. Prskal sem, da sem se moral držati za trebuh.

„Dovtip... sijajen dovtip...“

Otrl sem si oči in zastokal med smehom:

„Gospod konzul... ha, ha... Gospod konzul... take istorije... ne, za poklicnega vlomilca pa res niso... ha, ha... ne, niso... kdo bi se jih bal... ali... ha, ha... dobro ste pa le povedali... Gospod konzul bi bil moral postati igralec... ha, ha, ha... S takim glasom... prepričan sem,“ pri teh besedah sem se skušal zresniti, „vsakega drugega bi bili prestrašili na smrt... ha, ha... samo vlomilca ne... ne, njega ne...“

Konzul je stal pred menoj in pazil na vsak trzaj mojega obraza. Vedel sem, da je od te preizkušnje odvisno moje življenje.

Še nikoli ni bila smrt s svojo koso bliže mojemu vratu.

Pa sem zmagal! Zmagal s svojim smehom. In tisti trenutek sem vedel, da sem bil boljši igralec od njega.

3

Še vedno s smehom na obrazu sem pogledal konzulu v obraz. Hotel sem ostati nesramen do konca.

Naposled se je trdo zagrohotal in udaril s pestjo po mizi. Pri tem mu je nočna srajca zdrknila in razgalila njegovo laketo: mišičasta laketa, kakor jih imajo samo poklicni boksarji.

Odkod konzulu take mišice?

„Žal bi mi bilo, da ne bi dobili plačila za svoje delo. Zdi se mi, da v svoji stroki niste ravno nesposobni. Mlade talente je treba podpirati.“ Pri teh besedah se je zlobno zasmejal. „Nemara bo kdaj še kaj velikega iz vas. Zato dovršite svoje delo! Nihče naj ne poreče, da ste obstali na pol poti...“

Pokazal je z revolverjem na železno blagajno.

Ali me hoče zasmehovati? Kakšno zlodejstvo spet pripravlja?

Hudiča, ta človek bi bil zmožen vsakega umora!

In potem še to neslišno orožje. Lahko bi me ubil in potlej poslal po tem kanalu v pekel in živ krst ne bi nikoli zvedel, kje trohne moje kosti.

„Če želi gospod konzul pouka v vlomilstvu...“

Presunljivo me je pogledal. Toda umel sem se obvladati in sem dokončal stavek kar moči mirno:

„... bi prosil nekaj nagrade, vsaj za izgubljeni čas.“

„Bojim se, da vam bo nagrada še previsoka,“ je odvrnil konzul s čudnim poudarkom. „Pet minut imate časa... ste razumeli?“

„Pet minut,“ sem ponovil.

„In še nekaj! Poslej boste storili, kar vam ukažem — brez čenčanja in bedastih vprašanj. Ne utegnem se več mnogo ukvarjati z vami. Le naglica in pokorščina vas utegneta rešiti. Drugače...“ To rekši je pomembno prijel za revolver. „... na to se lahko zanesete! Tenkovestnosti ne poznam!“

Bog mi je priča, da sem mu verjel na besedo. Tako sem se spravil na delo, čigar smotra in zmisla nisem niti slutil.

Ni prijetno delati, če je tvoj hrbet tarča za revolver. Kakor da bi ti gomazelo po hrbtu mravljišče, v katerem je izbruhnila revolucija.

Toda njegova pištola mi ni dala, da bi premišljal.

Delal sem vročično, zakaj prepričan sem bil, da ono glede petih minut ni bilo samo prazna marnja... in pet minut je bilo ravno dovolj pičlo za prevrtanje oklepa te blagajne.

Končno je bila luknja tolikšna, da sem mogel vanjo vtakniti dilomitni naboj.

„Petih minut je konec!“ sem zdajci začul trdi glas za seboj.

Zasikalo je in utihnilo, kakor da bi bil zavrtel pipo na vodovodu in jo potem spet naglo zaprl. Dilomit je jel delovati.

„Dobro!“ je hladno velel glas zraven mene.

Pol metra dolga ozka razpoka se je nalik ogabnemu črvu vila iz notranjosti blagajne. O, zdaj ji ne bo težko nekoliko pogledati v drobje. Segel sem vanjo in potegnil na dan njeno dragoceno skrivnost: konzulovo jekleno kaseto!

Ali mi je ne bo pri priči iztrgal iz rok in me pobil na tla? Ali mi ne bo smrtni piš iz njego-

vega morilskega orožja upihnil ugašujočo življensko lučko?

Nič!

Konzul se je nasmešnil. To je bilo prvič, da sem v njegovem smehu zasledil senco humorja.

„Nagrada za vaš pouk!“ je rekel in pobobnal s svojim dolgim in suhim prstom po kaseti.

Gotovo vidi nezaupanje v mojih očeh. Gotovo ve, da ne verjamem njegovim besedam in da slutim neko past.

Zato je povzel:

„Še enkrat vas opozorim na svoje prejšnje besede: le pokorščina vas lahko reši. In tu, evo vaše nagrade. Vzemite kaseto in — konec besed!“

Glas mu je bil spet trd in brutalen.

Zdajci pa kakor da bi se mi bile odprle oči. Aha, kaseto je prazna. Zdaj razumem, zakaj je igral komedijo z menoj!

Tako bo, da: on ni ‚bogati‘ konzul Traer in kazalo bi mu, da bi mu kdo ugrabil ‚prazno‘ kaseto... Kako bi se okrepil njegov omajani kredit, če bi jutri listi poročali: „... Veleuglednemu konzulu Traerju je bila snoči ukradena iz njegove blagajne vsota petdeset tisoč mark, ki jih je slučajno imel doma itd... itd... itd...“

Ha, konzul, zdaj te imam. Pametna glava, bogme da!

4

„Še malenkost imava urediti,“ je rekel konzul in me potegnil iz sobe. Pred nekimi vrati na koncu hodnika je obstal in iznenada sem začutil na vratu njegovo železno roko.

„Vi ste vlomilec, kaj ne?“ mi je zasikal na uho.

„Da!“ sem bolj pisnil kakor rekel.

„Tam v sobi boste nekoga našli... Saj znate spraviti človeka s sveta?“

Njegovi prsti so se še tesneje oklenili mojega vratu. Zaječal sem.

Mislil je, da sem rekel ‚Da‘.

„Vaša sreča!“ je spet zasikal. Tam notri boste storili svojo dolžnost?“

Široko sem ga pogledal: kakšno dolžnost?

„Za dve življenji gre... za ‚ono‘ tam notri ali za ‚vaše‘.“

Še zmerom nisem mogel izpregovoriti.

„Ne bom vas spustil iz oči; opazoval vas bom skozi špranjo pri vratih. Kako znam me-

riti, veste; spomnite se cigarete! Želim, da izpolnite svojo dolžnost..."

„Svojo dolžnost?“ sem zahropel. Kakor živ ogenj me je žgalo v grlu.

„Da; zmagati morate — le s tem pogojem vam podarim življenje. Drugače..."

Razumel sem le na pol, a vendar dovolj: nekoga bi moral ubiti — nekoga, ki je bil v sobi.

Začutil sem, da mi je konzul stisnil v roko nekako bodalo. Potlej je odprl vrata in me potisnil v črno temo.

Kje sem? Odkod mi grozi napad? Kdo je napadalec?

Nič ni strašnejšega kakor stati pred nevarnostjo, ki je ne vidiš in ne slišiš, ki pa polni vso temo okoli tebe in se utegne iznenada spustiti nate. Sto tisoč oči vse povsod, bližajo se in odmikajo, svetlikajo in bliskajo. Dih čuješ... glasno in razločno... vroč je in te zbada kakor sapa zveri...

Hudiča, tega ne vzdržim več!

Potegnem svetiljko iz žepa: slepeča svetloba raztrga črni zastor in v njenem siju zagledam posteljo, široko posteljo s svilenimi čipkami in pentljami.

A*to traja le nekaj sekund. Mnogo strašnejše in groznejše je ono drugo, ki strmi z grozo vame: dvojica oči... široko odprtih od neizrekljive groze in strahu.

Ona me ne more videti. Mene še odeva tema in črn pajčolan...

Strašno je gledati te žgoče, iščoče, brezumne groze prepolne oči, te lepe oči. Ne morem se zganiti, kakor prikovan sem.

O, konzul, kakšno zlodejstvo si mi pripravil?

Ne, ne proti tem očem! O, vem, proti njim se nikoli ne bo dvignila moja roka!

Moja slepica se obrne k vratom. Samo prirta so, ozka črna špranja mi zija nasproti... In v tej špranji je pest, ki objema smrtonosno orožje.

Nazaj ne morem!

Naprej ne morem!

Ne, tudi naprej ne morem, zakaj zdajci je preplavilo sobo morje luči in me postavilo v sredo med dva sovražnika! V teh pičlih sekundah oklevanja se je slika mahoma obrnila: prej sem bil napadalec, zdaj sem napadenec.

Kako naglo so odkrile te ozke, male roke električno stikalo, kako naglo se v prav teh rokah zabliška mali, z želvovino okrašeni revolver, ki se prav zdajle vzdiguje.

Izgubljen sem!

V tisti sekundi, ko mi je to prišlo v zavest, sem imel samo eno misel: zakaj sem se spustil v to pustolovščino? Zakaj sem se vtihotapil v konzulovo stanovanje? Lahkomiselno sem se igral s svojim življenjem in zdaj sem ga zapravil.

Stopil sem naprej: če že moram umreti, naj se to rajši zgodi po njeni roki kakor po njegovi.

Tisti mah je raztrgal nočno tišino pok dveh strellov. Kratek, presekan udarec biča... in težak, zamolkel tresk krogle...

Nekje se je vsulo razbito steklo in iznenada me je obdala črna noč. Noč in tišina, ki jo je le enkrat pretrgalo tiho ječanje. Ječanje, o katerem nisem vedel, od kod prihaja.

Neizrekljiv strah pred konzulovim morilnim orožjem me je zgrabil za grlo. Stopil sem korak nazaj in prisluhnul v temo. Nič!

In vendar sem čul neki glas... kakor bi padala kaplja za kapljo v tišino in temo.

Vprašal sem se, od kod bi utegnil priti ta glas. Morda od kake steklenice, ki jo je bila krogla razbila.

Stopil sem tipaje še bolj nazaj... A še zmerom samo kapanje... to čudno kapanje...

Tu so bila vrata... in tu špranja...

Dotaknil sem se nečesa ledeno mrzlega, da me je izpreletelo kakor elektrika: revolver?

Od silnega razburjenja sem omahnil in se s trepečo roko zadel ob vrata, da so zaropotala.

Hropenje se mi je utrgalo iz grla, pridušeno hropenje obsojenca, ki ve, da mu ni več pomoči.

Čisto tiho je prišla iz teme pest in se mi trdo spustila za vrat, pest, ki je udušila vsak dih in krik.

Ali je bil konzul?

Vrata so se zaloputnila in zdajci me je roka izpustila.

Ko sem spet svobodno zadihal, se mi je vrnil nagon samoobrambe. Divje sem zamahnil v smer, od koder je zgrabila roka. Udaril sem v prazno.

Po bliskovo sem se zasukal, zamahnil sem, zamahnil tja, zamahnil vse povsod... Strašen

bes me je obšel, zakaj povsodi sem zamahnil v prazno.

Ne meneč se za nevarnost sem iznova privil svojo žepno svetiljko.

Nisem več stal v sobi, ampak na hodniku, toda tam ni bilo nikogar. Bil je dolg, ozek hodnik, skoro kakor v kakem hotelu in polno vrat se je iztekalo vanj.

O konzulu mi bilo duha ne sluha.

Sunil sem v vrata, pred katerimi sem stal: soba je bila zaklenjena.

Divje sem jel razbijati po vratih. Tedajci sem nenadoma opazil, da mi s prstov kapa kri.

Ali sem se ranil? Roka me je skelela, moral sem si jo raniti, ko sem razbijal po vratih. Pogled na kri mi je spet vrnil zavest. Tisti mah sem začul zunaj zategli, presunljivi glas avtomobila. Planil sem, ne da bi se bil še kaj ozrl po vratih, po hodniku, na čigar koncu sem zagledal okno. Mislil sem, da me bo vsak trenutek ustavil klic „Stoj!“ Toda nič!

Odprl sem okno in zagledal na zidu rešilni žleb.

Spuščajoč se po zidu, sem na svoje neizmerno presenečenje opazil, da sem si s pravim vlomilskim instinktom iz vseh teh pustolovščin in nevarnosti rešil — kaseto, ki sem jo bil vzel iz konzulove blagajne.

Ko sem si v blede mesečini ogledoval svojo „nagrado“, sem se moral nasmehniti. Kaseto se mi je videla lahka — ali naj jo vržem nazaj v park?

Počemu? Videti je bila lepo delo. In potlej — bila mi je lep spominček na eno izmed najnenavadnejših noči, kar sem jih doživel.

Še enkrat sem se ozrl po vili. Stala je mrka in tiha za drevesi, kakor grdo zaznamovana senca.

Nikjer ni bilo luči!

Na eno izmed oken se je uprl beli, mrtvi sij mesečine in zazdalo se mi je, kakor bi zijalo za menoj ostudno in kruto oko, hladno in prežeče. Spomnil sem se konzulovih oči; brez pomišljanja sem skočil na cesto.

Zakon se da dostikrat izraziti v obliki preproste računskega obrazca: $A + B = X$. A in B sta zakonca, a ljubezen je X, velika neznanica.

Belajev:

Lov na Velikega Medveda

Groteska

... na smrt ranjeni lev je pal name in poginil. Oblit z njegovo in svojo krvjo, oslavljen od boja in ran, bi se bil skoro zadušil pod njegovim kosmatim trebuhom. Zjutraj so me našli tovariši in me potegnili izpod trupla, in takrat sem se šele osvestil. Navzlic temu sem levu dolžan hvalo; zakaj če me ne bi bil tako dobro pokril, bi me bile gotovo raztrgale hi-jene. Zato vam rečem, da tudi mrtvi lahko rešijo žive,“ je sklenil Dick svojo pripoved.

„Zanimiva reč,“ je dejal Mike in naložil še nekaj suhih krepelec na ogenj.

„Pa so na svetu še zanimivejše,“ je menil Nick. „Če hočeta poslušati, vama povem o lovu na tigra.“

„Ne zanima me preveč,“ je rekel Mike.

Toda Nick ga najbrže ni čul, ker se je še bolj stisnil k ognju in jel živahno pripovedovati:

„To je bilo, ne vem več dobro, menda leta 1919...“

„Ali pa 29,“ je oporekel Mike.

„Ne vtikaj se, Mike! Če ne maraš poslušati, lahko ležeš. Leta devetnajstega torej ali dvajsetega sem potoval po Afriki in sem hotel streljati tigra.“

„Tigra v Afriki?“ je podvomil Dick.

„Ne moti ga, Dick!“ je melanholično rekel Mike. „Tiger je najbrže tudi potoval. Prišel je iz Azije, skočil čez Rdeče morje, da se malo razgleda po Afriki, in pri tem sklenil, da se seznani z Nickom.“

„Sedel sem v gozdu,“ je povzel Nick. „Bila je jasna mesečna noč. V nočni tišini sem začul oprezne stopinje zveri ter sem se trdneje oklenil svoje brzostrelne puške — patent Field št. 2 z 48 streli, izum mojega prijatelja Richarda Fielda — kaj ga ne poznata? Ni mogoče! O njegovem izumu puške Field št. 1 so vendar pisali vsi listi. Vidita, njegova edina želja je bila izumiti puško, ki bi imela tolikšno silo, da bi malone razkrojila atome.“

Mike je medlo zajecal.

„Pri prvem poskusu s puško Field št. 1 sem bil zraven. Peljala sva se na otok Stake-Skerry in sklenila preizkusiti puško na samotni obali

kraj morja. Field je nameril v višino človeških prs in sprožil. Nadejal sem se strašnega groma, a čul sem samo kratek žvižg. Toda komaj sem storil nekaj korakov, da si ogledam tarčo, ko mi Field zdajci omahne in pade na tla. Vrag vedi, od kod ga je bila prevrtila krogla: rana na prsih je bil večja od one na hrbtu, in iz tega sem presodil, da je bil ustreljen od zadaj.

„Kateri lopov je neki to storil?“ sem se razsrdil.

„Bodi previden pri izbiri izrazov!“ mi je s šibkim glasom odgovoril Field. „Ali ne razumeš, da sem se sam obstrelil?“

„Kako je neki to mogoče? Ali se je krogla odbila?“

„Narobe! Krogla je letela zmerom naravnost, po bliskovo je obkrožila zemeljsko oblo in me zadela od zadaj.“

Te besede so me tako presenetile, da sem spustil ranjenega Fielda na tla in hotel vstati. Tisti mah pa mi je nevidna roka strgala z glave klobuk. Pobral sem ga in videl, da je prestreljen. Krogla je bila v drugo obkrožila zemljo in ni dosti manjkalo, da me ni ubila.

„Kaj bo pa zdaj?“ sem vprašal in se jadrno vrgel na tla.

„Huda bo!“ je odgovoril Field. „Krogla bo uničila vse, kar bo srečala na poti, in bo napravila še veliko škode. Podcenjeval sem silo svoje puške. Zdaj bo krogla kakor majhna luna drevila okoli zemlje, dokler ne bo od trenja z zrakom izgubila svoje hitrosti. Potem bo spet padla nazaj na zemljo.“

„Ali je mar vse, kar ji je bilo na poti, prebilo? Drevesa, hiše, skale?“

„Najbrže,“ je odvrnil Field in se onesvestil.

Field je imel prav. Krogla je na svoji poti napravila mnogo škode: ubijala, ranila, plašila je ljudi in živali v gozdovih. Njena pot je bila posejana z mrličji, ki so bili nanizani kakor biseri na nevidni vrvi. Vso zemeljsko površino je kakor nevidna ovira razdelila v dva dela. Ob vsej njeni poti so morali postaviti ograje in zgraditi predore in mostove. Na morju so kazale njeno pot rdeče lučke v plavajočih sodcih. Na debelem mbrju se je vršil promet s prestopanjem: čez nevarna mesta so prevažali potnike v podmornicah. O, koliko so poskusili — toda bilo je, kakor da krogli vseh ovir niti ni mar.“

„In kako se je potem končalo?“ se je pozanimal Dick.

„Field je bil edini, ki je lahko pomagal. In je tudi pomagal, kakor hitro je okrevail.“

„Treba je poslati protikroglo,“ je rekel.“

„Nu, in?“

„Poslal jo je. Protikrogla je zadela ob prvo kroglo in obe sta se zdrobili v solčni prah. Od silnega trka sta obe krogli izpremenili smer in drobci so zdrevili v vsemirje, v smer proti Velikemu Medvedu.“

„In so ga ranili?“ je resno vprašal Mike. „A če se prav spominjam, si vendar hotel govoriti o lovu na afriškega tigra, in zdaj sklepaš z lovom na Velikega Medveda! Kako pa se je lov na tigra končal?“

„Puška mi je odpovedala. Vrgel sem se na tigra in ga raztrgal na kose!“ je besno odgovoril Nick.

PISANE ZGodbICE

Znan filmski režiser je v ateljeju zelo počasi in temeljit. Ko o priliki nedavnega snemanja spet noče in noče biti konca prizora, se jame, med tem ko operaterji preurejajo aparate, razgovarjati z nekim igralcem, ki čaka že nekaj ur, da bi prišel na vrsto. Pomenkuje se z njim o njegovih rodbinskih razmerah in ga naposled tudi vpraša, koliko ima otrok. Igralec, ki ga je večno čakanje že vznevoljilo, odgovori:

„Koliko jih bo zdaj, ne vem. Ko sem se odpeljal z doma, sta bila dva.“

Francoski pisatelj Dumas starejši je nekoč potoval po Švici. Ves lačen je prišel v krčmo, kjer si je zaželel gobic. Razumel pa ni niti besedice nemški, a gostilničar ravno tako ne francoski. Kako naj se sporazumeta? Krčmar jo pogodi: prinese kredo in jo da gostu, da bi mu narisal svojo željo. Dumas riše in riše, gostilničar gleda in gleda, naposled se mu zasveti. Jadrno jo ubere iz izbe in mu prinese — dežnik.

* Ozvezdje Veliki Voz skoro vsi drugi narodi nazivajo Veliki Medved.

Nadvojvoda Albreht je imel izpit iz zemljepisja.

„Visokost, katero morje obliva Ameriko na zapadu?“

Nadvojvoda molči. Profesor mu skuša pomagati. Nadvojvoda ne zine besedice.

„Imate prav, Visokost,“ reče naposled profesor. „Tihi ocean je to.“

Angleškega kralja Edvarda VII. so nekdo vprašali, kakšna je razlika med petdesetletnikom in šestdesetletnikom.

„Kaj preprosta,“ je odgovoril kralj. „petdesetletnik jame siveti, če pa mu lasje spet porne, jih je že šestdeset.“

Znameniti dirigent Bülow hiti po stopnicah in se zaleti v mladega gizdalina.

„Osle!“ se obregne vanj mladič.

„Jaz sem pa Bülow!“ odgovori mirno dirigent.

Štetje denarja

Z denarjem se prenese marsikatera bolezen in treba je, da kolikor mogoče pazimo, kako ravnamo z njim pri štetju. Kovinast denar ni tako nevaren, ker oksidira in se na oksidih ne razvijajo bacili. Drugače pa je pri papirnatem denarju. Tudi tu sicer nevarnost ni tako velika, kakor si nekateri predstavljajo, vendar pa moramo strogo paziti vsaj na nekaj. Če štejemo bankovce, ne smemo sliniti prstov, da bi laglje šтели, ker s tem prenesemo bacile na ustnice. Skozi zdrave ustnice sicer bacili ne pridejo v kri, velika pa je nevarnost, če so ustnice razpokane. Zadošča tudi majhna razpoka, ki niti ne vemo zanjo, da nastanejo dolgotrajna vnetja, ki povzročajo hude bolečine.

Potemnelo belo volneno blago

obeljši takole: če je umazano, ga najprej opereš, če pa je čisto, ga samo namoči v hladni vodi. Nato vzameš iz posode in pusti, da se odcedi. Zdaj vzemi vedro ali čeber; na katerega dno postavi posodo z žerjavico, v katero si potresla malo žvepla. Na ozke deske, ki si jih položil preko čebra, razlegni volneno blago in ga pogripi z drugim gostim blagom, tako da se dobro predimi. Dobro je, da ga enkrat obrnemo, da se enakomerno obeli. Paziti moraš, da se ti blago ne zasmodi in da ga ne dimiš več nego četrte ure. Nato ga posuši na soncu.

Na isti način lahko beliš košarice za ročno delo, potne košare in sploh vse predmete iz slame, volne ali vrbe.

Ni treba, da si lepa že po naravi,

negovati se pa moraš. Nega je dolžnost! Dobro negovan obraz dvigne samozavest in razveseljuje okolico. Mladostni čar se podaljša za mnogo let, če se pravilno goji polt.

Redna skrbna nega kože

in primerna pravilno uporabljana kosmetična sredstva, kakor predpisuje moderna kosmetika, to je potrebno. — Najr zličnejše načine negovanja v vsej današnji popolnosti izvršuje

I. Institut za moderno kosmetiko

ki se nahaja

Dvořakova ul. št. 3/II (hiša Obnove-Tönnies)

Odstranjuje nečistoče obraza, ogrce, nadležne kocene, starostne gube, vraske itd.

Le pri

**Josip
Petelinc
Ljubljana**

blizu Prešernovega spomenika
ob vodi

kupite najboljše in najtrpežnejše šivalne stroje za dom, obrt in industrijo znamke

Gritzner in Adler

ter švicarske pletilne stroje znamke
Dubied.

Velika izbira galanterijskega, modnega blaga in vseh potrebščin za šivilje, krojače, čevljarje in sedlarje i. t. d.

Beležne

Blok

KOLENDARJE

Notes

1930

Žepne

nudi po najugodnejših cenah

tiskarna

„SLOVENIJA“,

Wolfova 1

3